

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi,
Ondokuz Mayıs University Journal of Women's and Family Studies

e-ISSN: 2791-6871, OKAD Haziran 2026, 6 (1): 101-105

Kitap Eleştirisi: Feminist Sosyal Hizmet Kuram ve Uygulama

Havva Nur ÇEBİ¹

¹Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet
Anabilim Dalı, Samsun

· 25280689@stu.omu.edu.tr · ORCID > 0009-0001-1971-7533

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Kitap İncelemesi/Book Review

Geliş Tarihi/Received: 21 Nisan/April 2026

Kabul Tarihi/Accepted: 23 Haziran/June 2026

Yıl/Year: 2026 | **Cilt-Volume:** 6 | **Sayı-Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 101-105

Atıf/Cite as: Çebi, H. N. "Kitap Eleştirisi: Feminist Sosyal Hizmet Kuram ve Uygulama"
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi 6(1),
Haziran 2026: 101-105.

KİTAP ELEŞTİRİSİ: FEMİNİST SOSYAL HİZMET KURAM VE UYGULAMA

GİRİŞ

Lena Dominelli tarafından kaleme alınan ve Gizem Çelik Özkan tarafından Türkçeye çevrilen *Feminist Sosyal Hizmet: Kuram ve Uygulama* adlı eser, Nika Yayınevi tarafından 2024 yılında yayımlanmış olup 320 sayfadan oluşmaktadır. Sosyal hizmet alanında feminist kuramın etkilerini kapsamlı biçimde ele alan kitap, feminist düşüncenin farklı akımlarını ayrıntılı olarak tarihsel bir bakış açısıyla incelemiştir. Eser, feminist kuram ile sosyal hizmet arasındaki ilişkiyi açıklamak bakımından sosyal hizmet, kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet alanlarında önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin ataerkil kalıplarla ve profesyonellik düşüncesiyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Yazar Lena Dominelli bir akademisyen ve sosyal adalet aktivistidir (Dominelli, 2024). Alanında öncü bir isim olan Dominelli, uzun yıllardır sosyal çalışmayı dikkatle incelemekte; disiplinin güçlü yönlerini, sınırlılıklarını ve toplumsal etkilerini analiz etmektedir. Çalışmalarında, sosyal hizmet de dâhil olmak üzere çeşitli sosyal yapılar arasındaki karşılıklı ilişkileri ve bunların toplumsal adaletsizliklere yol açan karmaşık doğasını analiz etmektedir. Diğer akademisyen ve aktivistlerin özgün seslerine her zaman yer veren Dominelli, sosyal hizmet uzmanlarını toplumda ki adaletsizliklerin ortadan kaldırılmasında etkili katılımcılar hâline getirmeyi de amaçlamaktadır.

Kitap giriş ve sonuç bölümleri dışında yedi ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde feminist sosyal hizmet uygulamasının kavramsallaştırılması ele alınırken, ikinci bölümde feminist kuram ve uygulamanın bağlamsallaştırılması açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde profesyonellik kavramı feminist bir bakış açısıyla yeniden tanımlanmakta, dördüncü bölümde erkeklerle çalışma konusu değerlendirilmektedir. Beşinci bölüm çocuk ve ailelerle çalışmaya, altıncı bölüm yetişkinlerle çalışmaya, yedinci bölüm ise suçlularla çalışmaya odaklanmaktadır. Eserde feminist düşüncenin tarihsel gelişimi, farklı feminist kuramların temel yaklaşımları, sosyal hizmet mesleğinin ataerkil yapılarla ilişkisi, kadınların sosyal hizmet süreçlerindeki deneyimleri ve feminist uygulama yöntemleri ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. Kuramsal açıklamaların yanı sıra kitapta yer verilen vaka örnekleri, ele alınan konuların uygulamadaki yansımalarını göstermesi açısından okuyucuya somut bir değerlendirme zemini sunmaktadır.

Kitabın kapağı incelendiğinde kadın figürünün parçalanmış desenlerle oluşturulduğu görülmektedir. Bunun da toplumda kadınların kırılğanlıklarını, ayrışmalarını temsil ediyor olabileceği düşünülmektedir. İç içe geçmiş silüet katmanları

ise dezavantajlı durumların kesişmesi (cinsiyet, sınıf, yaş ve etnisite gibi) olarak değerlendirilebilir. Kullanılan mor renk ise kadın hareketinin sembolü olarak ele alınmaktadır.

Bu yazının amacı, Dominelli'nin eserini hem kuramsal açıdan hem de sosyal hizmet uygulamalarına getirdiği katkılar açısından değerlendirmektir. Özellikle kesişimsellik, çifte dezavantajlılık, profesyonellik bilgisi, sosyal politika, toplumsal cinsiyet ve erkeklik gibi başlıklar üzerinden eleştirel bir analiz sunabilmektir.

DEĞERLENDİRME

Dominelli, kitabın ilk bölümlerinde liberal, radikal, marksist/sosyalist, siyah feminist, postmodern feminist ve erkeklik odaklı feminist yaklaşımları ayrıntılı biçimde ele alır. Bu bölümler, feminist kuramların her birinin sosyal hizmete ne tür katkılar sunduğunu anlama açısından ve kuramı daha iyi anlama yönünden önemlidir.

Liberal feminizmin eşit fırsatlar ve haklar yaklaşımının sosyal hizmetteki mesleki pratiklere olan etkisi; radikal feminizmin kadınlara yönelik şiddet, üreme hakları ve aile içi güç ilişkilerine dair sağladığı analitik çerçeve; sosyalist feminizmin ev içi emeğe vurgu yaparak toplumsal üretim ilişkilerini görünür kılması kitabın kuramsal temellerini oluşturur.

Yazar, sosyal hizmet kuram ve uygulamasını geliştirmek için farklı feminist konulardaki merkezî unsurları incelediğini ancak bu yaklaşımların sonuçlarının eksik, tartışmalı ve sürekli gelişime açık olduğunu, bu nedenle feminist kuramları anlamaya yardımcı bir çerçeve sunduğunu belirtmiştir (s. 49). Yazar özellikle ikinci feminist dalga sonrasında siyah feministlerin ırk, sınıf ve cinsiyetin kesişimsel biçimlerde deneyimlenmesine ilişkin görüşleri kitapta işlenen önemli konulardandır. Buna örnek olarak siyah feministlerin, beyaz sosyalist feministleri ırk, cinsiyet ve sınıf ilişkilerinin kesişimlerini yeterince dikkate almamakla eleştirdiklerinden bahsedilmiştir (s. 58).

Yazar kitabın ilerleyen bölümlerinde sosyal hizmetin kurumsal yapısı, reformların mesleğe etkisi, profesyonellik tartışmaları, çocuk refahı, aile politikaları, yaşlılık, bakım emeği, suçlularla çalışma ve erkeklik gibi temaları feminist bakış açısıyla analiz eder ve bölüm içerisindeki vaka örnekleri ile pekiştirir.

Bakım emeği, belirli yaş grupları veya hastalık/engellilik gibi nedenlerle kendi kendine bakım yapamayan kişilerin gereksinimlerinin giderilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Kadınların iş gücüne dâhil olması ve yaşam süresinin artmasıyla birlikte, aile içinde çocuklar ve yaşlıların bakımı en çok dikkate alınan konular arasında yer almaktadır (Çoban, 2023). Kitapta yer alan “Kendi ihtiyaçları olan kadınlar olarak değil ücretsiz bakımlarına bağımlı olanların iyiliğinden sorumlu

anneler, eşler veya bakım verenler olarak resmî müdahalelerin gereksinimlerine karşılık vermeleri kadınların izolasyonunu artırmaktadır. Bazı kadınlar kaderlerini değiştirmeye çok az istek duymakta, kaderlerini değiştirmek yerine ev içi taleplere daha iyi uyum sağlamak için maddi kaynakları tercih etmektedir” (s. 123) ifadesi, bakım emeğinin kadınların hayatları üzerindeki dönüştürücü etkilerini gözler önüne sermektedir. Alıntıda, kadınlar bireysel gereksinim ve istekleri olan bireyler değil bakım verdikleri kişilerin iyiliğinden sorumlu aktörler olarak tanımlanmaktadır. Eser, bakım emeğinin yalnızca fiziksel bir emek biçimi olmadığını aynı zamanda yaşam tercihlerini de şekillendiren süreç olduğunu vurgulamaktadır.

Dominelli, özellikle kitapta sosyal hizmet mesleğinin değersizleştiği, sosyal hizmet kavramının sosyal bakım kavramına dönüştürüldüğü, mesleğin bakım emeği üzerinden ucuz ve kadın ağırlıklı bir işgücüne evrildiği ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştirdiğini savunmaktadır (s. 96).

İlk olarak 1989 yılında Kimberlé Crenshaw tarafından ortaya konan kesişimsellik kavramı, bireylerin kimlik unsurlarının (cinsiyet, ırk, sınıf, engellilik gibi) ve toplumda bulunduğu konumların nasıl bir arada etkileşerek ayrımcılık ve eşitsizliklere neden olabileceğini inceleyen bir kavramdır (Bölükbaşı ve arkadaşları, 2026). Dominelli, özellikle siyah feminizm kavramıyla kesişimsellik için örnekler sunsa da kitabın bazı bölümlerinde bu kavram ile ilgili sınırlı örnekler görülmektedir. Örneğin, ırk ve etnisite sosyal hizmet uygulamalarında açıkça ele alınırken engellilik, yaş, göçmenlik statüsü ya da cinsel yönelim gibi diğer kesişim alanlarına daha az yer verilmiştir. Yazar, sınıf, cinsiyet ve ırk üçlüsünü güçlü bir biçimde ele alırken, diğer kesişim alanlarının da daha ayrıntılı biçimde ele alınması çalışmayı daha da zenginleştirebilirdi. Bununla birlikte çifte dezavantajlılık durumunun örneklendirildiği vakalar, özellikle yoksul annelerin sistem tarafından ikincil kez cezalandırılmasını göstermesi açısından oldukça açıklayıcıdır.

Kitabın bölümlerinden biri profesyonellik eleştirisidir. Dominelli, en bilinen şekliyle sosyal hizmet kurulurken erkeklerin sunduğu profesyonelliğe alternatif bir tanım yaratılmaya çalışıldığını ileri sürmüştür (s. 117). Ayrıca profesyonelliğin etik sorumluluk, hesap verebilirlik ve uzmanlık bilgisi gibi boyutlarının daha ayrıntılı tartışılması, feminist profesyonellik anlayışının olanaklarını daha görünür kılabilirdi.

Yazar, sosyal hizmet uzmanının müracaatçının sınıfsal, ırksal ve kültürel konumunu dikkate almadan “eşit koşullarda hizmet sunuyormuş gibi davranmasının” yapıdaki baskıyı artırdığından bahsetmiştir. Çocuklu ve maddi imkânları sınırlı bir kadının randevuya gelememesinin isteksizlik olarak yorumlanması ya da temizlik işçisi olarak çalışan kadınların sömürülmesi örnekleri, yazarın bu düşüncesini somutlaştırmaktadır (s. 139). Böylece “sahte eşitlik tuzakları” kavramı sosyal hizmet

literatürüne katkı sağlamakta ve örneklerle desteklenmesi kavramın anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Dominelli'ye göre bakım emeğinin kadınlaştırılması ve kamusal sorumluluğun bireyselleştirilmesi gibi etkiler, güncel uygulamaları anlamak açısından son derece değerlidir. Bununla birlikte politika düzeyinde uygulanabilir stratejilerin daha açık ve somut biçimde sunulması çalışmanın uygulamaya dönük katkısını artırılabilir.

Yazar, erkeklik çalışmaları ve erkeklerle sosyal hizmet konusu üzerinde durmasına rağmen bu bölüm diğer bölümlere göre biraz daha sınırlı kalmıştır. Bir meslek olarak sosyal hizmetin cinsiyetçilik karşıtı veya feminist yollarla erkeklerle çalışmak için iyi bir konumda olduğu belirtilmiş (s. 170) fakat feminist sosyal hizmet uygulamalarında erkek müracaatçılarla nasıl çalışılabileceğine dair daha kapsamlı öneriler sunulmamıştır. Bu eksiklik, feminist sosyal hizmet yaklaşımının erkeklerle çalışma boyutunun uygulamadaki karşılığını değerlendirmeyi güçleştirmektedir. Yine de aile içi şiddet, babalık rolleri ve sosyal hizmet kurumlarındaki erkek egemenliğinin analizi alana önemli katkılar sunmaktadır.

SONUÇ

Bu kitap, feminist kuramın sosyal hizmet alanındaki yerini bütüncül bir bakış açısıyla ele alan önemli bir eserdir. Dominelli feminist düşüncenin farklı akımlarını tarihsel, politik ve uygulamaya yönelik olarak bağdaştırıp hem sosyal hizmet mesleğinin ataerkil yapısına ayrıntılı şekilde değinmiş hem de kuramı anlamak için pratik bir çerçeve sunmuştur.

Eserin güçlü yönleri arasında feminist kuramları sosyal hizmet uygulamalarıyla birleştirmesi, bakım emeği ile neoliberal değişimlerin meslek üzerindeki etkilerini incelemesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini sosyal politika çerçevesinde ele alması ve kuramsal açıklamaları gerçek vaka örnekleriyle desteklemesi gibi örnekler bulunmaktadır. Özellikle profesyonellik, bakım emeği, sahte eşitlik tuzakları ve toplumsal cinsiyet odaklı güç ilişkilerine dair yapılan incelemeler, sosyal hizmet alanında dikkate değer katkılar sağlamaktadır.

Bununla birlikte eserin bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Kesişimsellik kavramı kitapta önemli bir yer almakla birlikte engellilik, göçmenlik durumu, yaş ve cinsel yönelim gibi bazı kesişim noktaları daha sınırlı bir şekilde işlenmiştir. Ek olarak, erkeklere yönelik sosyal hizmet uygulamalarıyla ilgili bölümün diğer kısımlardan daha yüzeysel kaldığı ve politika seviyesindeki çözüm önerilerinin daha somut olarak geliştirilebileceği ifade edilebilir. Bazı bölümlerde vaka örneklerinin kısıtlı olması, teorik tartışmaların pratikte nasıl karşılık bulduğunu değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır.

Genel olarak eser; sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet öğrencileri, kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet araştırmacıları, politika oluşturucular ve sosyal politika uygulayıcıları için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Feminist sosyal hizmet yaklaşımını teorik ve pratik yönleriyle kavramak isteyen okuyuculara kapsamlı ve eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bölükbaşı, H. S., Kırıcı, G. S., & Özer, E. (2026). Kesişimsellik. İçinde Tarihten dijital çağa kadına yönelik şiddet (ss. 59-66). Akademisyen Yayınevi. <https://doi.org/10.37609/akya.4145.c6796>
- Çoban, S. (2023). Bakım rejimleri ve Türkiye'de bakım emeği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 40(2), 455-465.
- Dominelli, L. (2024). Feminist sosyal hizmet: Kuram ve uygulama (G. Çelik Özkan, Çev.). Nika Yayınevi.